

Balti riikide parlamentide koostöö ja selle võimalikud tulevikusuunad

Kristina Hallik (RiTo 11), Põhjamaade Ministrite Nõukogu Eesti esinduse avalike suhete nõunik

Tulevikus võiks Balti Assamblee oma piirkonna huvide kaitsmise kõrval informeerida Euroopa Liidu ja NATO liikmeks pürgivaid riike oma hiljutistest koostöökogemustest.

Riigil on välispoliitika elluviimiseks põhimõtteliselt kolm võimalust: võtta rahvusvahelisel areenil midagi üksi ette, tegutseda ühise eesmärgi nimel liidus teiste riikidega või kasutada rahvusvahelisi organisatsioone (Ainso, Klaas, Made, Toomla 1995, 3).

Vastukaaluks praegusele üleilmastumisele tähtsustavad riigid oma eesmärkide saavutamisel ja paikkonna arengu tagamisel aina rohkem tegutsemist regionaalsete organisatsioonide kaudu. Maailma suundumused peegelduvad Euroopa riikide koostöövormides, kus üha enam kogub jõudu väikeriikide omavaheline koostöö suuremate rahvusvaheliste organisatsioonide raames. Teisisõnu, tähtsamaks muutuvad nn subregionaalsed organisatsioonid, mis kaitsevad liikmete huve regionaalses organisatsioonis. Näiteid ei tule kaugelt otsida – Euroopa Liidu puhul on tegemist regionaalse organisatsiooniga, mille sees toimivad subregionaalsel tasandil näiteks Põhjamaade koostöö, Beneluxi riikide koostöö ja ka Balti riikide koostöö. Selliste subregionaalsete organisatsioonide eesmärk on ühelt poolt liikmete huvide kaitse regionaalses liidus, teiselt poolt liikmetevahelise koostöö kaudu sellesama regionaalse liidu arendamine ja tugevdamine.

Nimetatud arengute taustal poleks justkui põhjust kahelda Balti riikide parlamentide koostöö vajalikkuses ja otstarbekuses, nagu viimastel aastatel on tehtud. Eelduse heaks koostööks loovad nii rahvusvahelised normid ja üldised arengusuunad kui ka kolme riigi geopoliitiline asukoht. Balti Assamblee loodi kindlas poliitilises olukorras ja kindlaksmääratud eesmärkide saavutamiseks. Aastatega on muutunud nii rahvusvaheline kui ka Balti riikide endi olukord, samuti on süvenenud assamblee koostöö teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega. Seega on ilmselge, et olukorras, kus muutunud on koostöö osapooled ise ja väline keskkond, milles organisatsioon tegutseb, peab muutuma ka assamblee ja tema tegevus.

Artiklis lähtun Balti riikide parlamentide vahelise koostöö käsitlemisel järgmistest aspektidest: koostöö alused ja ulatus, eesmärgid ja valdkonnad, struktuur ja koostöö rollid ning funktsioonid (rollide ja funktsioonide seletamisel tuginedes teoreetik Clive Archeri rahvusvaheliste organisatsioonide rollide ja funktsioonide üldisele käsitlemisele). Lisaks assamblee arengule vaatlen põgusalt ka tema koostööd talle lähedal seisva kolme rahvusvahelise organisatsiooniga – Balti Ministrite Nõukogu, Põhjamaade Nõukogu ja Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukoguga.

Sõlmitud ja sõlmimata liidud

Olulised ühisjooned ajalooliselt erineva arenguga Eesti, Läti ja Leedu puhul ilmnesid 19. sajandi II poolel, kui kõigi kolme territooriumil kogus jõudu rahvuslik ärkamine. Ühtsust tugevdasid 20. sajandi algul aset leidnud muutused maailmapoliitikas – Esimene

maailmasõda ja sellele järgnenud Leedu rahvusriigi moodustamine ning Eesti ja Läti riigi sünd, ka nõukogude võimu kehtestamine.

Balti liidu ja institutsionaalse koostöö idee kolme riigi vahel tõusis esmakordselt päevakorda ajavahemikus 1918–1940. Selle peaesmärk oli julgeoleku- ja välisküsimustega tegeleva liidu loomine, mille osapooltena nähti eri ajal Eesti, Läti ja Leedu kõrval ka Soomet, Poolat, Rootsit, Norrat ning Taanit. Tõenäoliselt just julgeolekuküsimustest lähtudes ning Soome, Rootsi, Norra ja Taani demokraatlikku neutraliteedipoliitikat ning arenenumat majandust arvestades pidasid viimaste kuulumist liitu eriti tähtsaks mitmed Baltimaade esindajad. Põhjamaad ise enda kaasamist eriti agaralt ei toetanud. Koostöö küll toimus, kuid lõpuks jäi Balti-Skandinaavia liit siiski sõlmimata.

Esimesed Balti riikide valitsuste koostööstruktuurid – välisministrite kohtumised – kutsuti ellu 1934. aastal loodud Balti Liidu raames. Selle liidu tähtsaimad funktsioonid olid (eelkõige välispoliitika vaatenurgast) liikmesriikide huvide rõhutamine ja koondamine ning informatsiooni omamine ja edastamine. Nende kahe funktsiooniga haakub rahvusvahelises poliitilises süsteemis osalejate värbamise funktsioon, sest iseseisvuse omandamisega kaasneb tavaliselt võimalus ja soov saada rahvusvahelise süsteemi iseseisvaks subjektiks. Sarnaste huvidega partneritega üheskoos on seda kahtlemata kergem teha kui üksi.

Taasiseseisvumise eel 1989–1991, kui kaasatud oli ainult kolm Balti riiki, tehti koostööd mitmes vormis ning sellest võtsid osa erinevate huvirühmade ja tasandite võimustruktuuride esindajad, nõnda et algsetest rahvaliidumiste esindajate kohtumistest jõuti perioodi lõpuks seadusandlike organite esindajate koostööni. Rahvusvahelisest olukorrast tulenevalt olid ka sel ajal koostöö eesmärks eesmärks (millest tulenesid prioriteetsed koostöövaldkonnad) välis- ja julgeolekuküsimused.

Kõigi taasiseseisvumiseelse aja organisatsioonide tööorganid olid liikmesriikide esindajate regulaarsed kohtumised, keerulisema struktuuriga olid neist Balti Koostöönõukogu ja Balti Riikide Nõukogu. Selle aja liitude peamised funktsioonid olid järgmised:

- liikmesriikide huvide rõhutamine ja koondamine (et anda nii Nõukogude Liidule kui ka välismaailmale teada Balti riikide soovist iseseisvuda);
- normide ja väärtuste loomine (Balti riigid kasutasid kolmepoolseid organisatsioone, et kollektiivselt õigustada enda suveräänsust ja kaitsta inimõigusi ning mõista ühiselt hukka Nõukogude Liidu ülemvõim);
- uute subjektide värbamine rahvusvahelisse poliitilisse süsteemi (koostöö kaudu avanes Balti riikidel võimalus tõestada enda valmisolekut tagasitulekuks rahvusvahelisse süsteemi, kus üldjuhul on subjektideks suveräänsed riigid);
- informatsiooni omamine ja edastamine (et üheskoos saavutada oma välispoliitilisi eesmärke ning iseseisvudes hakata muid eluvaldkondi demokraatliku riigi kohaselt korraldama).

Õigeaegne mõistaandmine

1991. aastal loodud Balti Assamblee raames toimuva Eesti, Läti ja Leedu parlamentide koostöö osapooled on kolm suveräänset riiki oma seadusandlike organite kaudu. Koostöö assamblee kui konsultatiivse ja koordineeriva iseloomuga organisatsioonis on mitmepoolne ning tugineb rahvusvahelise õiguse alusel sõlmitud lepinguile.

Eesmärkide ja tegevusvaldkondade suunitlusest nähtub, et assamblee on üldist laadi organisatsioon, mis on keskendunud mitmesuguseid eluvaldkondi puudutavate küsimuste arutamisele. Balti Assamblee on teinud läbi mitu institutsionaalset muudatust – struktuuriüksuste jaotumine poliitilisteks ja administratiivseteks on küll alles jäänud, kuid muudetud on üksuste arvu, täiendatud ja muudetud üksuste pädevust, koosseisu ja töökorda.

Balti Assamblee olulised funktsioonid on läbi aegade olnud:

- liikmesriikide ühishuvid koondamine. Tuleneb otseselt assamblee tegevuse eesmärgist ehk ühishuvid kaitsmisest – esmalt oli vaja koondada jõud, et kätte võita välisriikide seas arvestatava partneri staatus, hiljem lisandus vajadus lahendada sarnaseid probleeme ning saavutada sarnaseid eesmärke. Kuid peale n-ö üldiste ühishuvid koondamise andis parteirühmade ja naisrühma moodustamine assambleele võimaluse koondada ka assamblee liikmete samalaadsed poliitilised vaated ning naisliikmete ühishuvid;
- informatsiooni omamine ja edastamine üksikute liikmesriikide, teiste rahvusvaheliste organisatsioonide, ka kogu üldise rahvusvahelise poliitika seisukohalt. Infot on edastatud osavõtvaile liikmeile ja nende kaudu asutustele/organisatsioonidele, keda need liikmed esindavad. Koostöö arendamine Balti Ministrite Nõukoguga on seda funktsiooni riigi tasandil veelgi tähtsustanud. Tihe koostöö Põhjamaade Nõukogu ja Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukoguga annab funktsioonile lisaväärtust Euroopa integratsiooni ning kogu rahvusvahelise poliitika seisukohast. Info edastamisele aitavad assamblee poolt vastu võetud ametlike dokumentide kõrval kaasa ka sellised praktilised väljundid nagu assamblee veebileht (<http://www.baltasam.org>) ning 1994. aastast alates sekretariaadi välja antav uudisteleht;
- osalejate värbamine rahvusvahelisse poliitilisse süsteemi.

Viimane oli tähtis eelkõige Balti Assamblee algusaastail, mil selle liikmesriigid andsid organisatsiooni loomisega mõista uute tulijate valmisolekust teha koostööd regionaalselt.

Ühtsuse suhtes skeptilised

Eestit, Lätit ja Leedut käsitlevad välisriigid sageli ühtse regiooinina. Balti riigid on ühtsuse suhtes hoopis skeptilised. Sotsiaalteadlane Bruce Russett (1967, 11) on kasutanud regiooinide defineerimisel viit aspekti: sotsiaalselt ja kultuuriliselt homogeenid regiooinid, sarnase suhtumise ja käitumisega regiooinid, poliitiliselt üksteisest sõltuvate riikide

regioonid, majanduslikult üksteisest sõltuvate riikide regioonid ning geograafilise läheduse regioonid.

Nende kriteeriumide alusel võib öelda, et Balti Assamblee puhul on tegemist regionaalse organisatsiooniga, kuigi mitte väga tugevaga. Tugevamini kui majanduslik või kultuuriline ühtsus ilmnevad Eesti, Läti ja Leedu geografiline ja poliitiline homogeensus. Keele ja religiooni erinevuste tõttu ei kujune kolme riigi lõplikku kultuurilist ühtsust välja tõenäoliselt mitte kunagi. Küll aga on piirkond liikumas suurema majandusühitsuse poole ning viimane koos poliitilise homogeensususega peaks kaugemas perspektiivis aitama ühtlustada käitumist ning suhtumist regioonis.

Seetõttu ei peakski mainitud ala kujutama suletud piirkonnana, vaid tuleks eeldada, et regiooni võib iseloomustada ka avatus – regiooni tähtsaimaid rolle võib muu hulgas olla teiste regioonide sidumine. Tulevikus võikski Balti parlamentide koostööd näha konsulteeriva ja koordineeriva subregionaalse organisatsioonina. See etendaks peale piirkonna huvide kaitsmise mingis suuremas piirkonnas või rohkem riike ühendavas organisatsioonis olulist rolli ka teiste väikeriikide organisatsioonide koostööpartnerina ning (sub)regioonide ja/või riikide sidujana.

Balti Assamblee tegevuses võiks säilida üldine laad, mis tähendab, et ka edaspidi tuleks tegevuses keskenduda eri eluvaldkondi puudutavate, liikmesriikidele ühiselt huvi pakkuvate küsimuste arutamisele. Tähtis on järjepidev koostöö ning eesmärkide ja tegevusprioriteetide täpsustamine mingi kindla aja vajaduste kohaselt.

Eesmärkide ja tegevusvaldkondade kindlaksmääramisel tuleks teha tihedat koostööd ka teiste assambleele lähedal seisvate rahvusvaheliste organisatsioonidega. Balti regiooni sisese ja NATO raames aset leidva koostöö seisukohalt peaks selleks olema koostöö Balti Ministrite Nõukoguga, Euroopa Liidu sisese ühistegevusest lähtudes kindlasti koostöö Balti Ministrite Nõukoguga ning Põhjamaade Nõukogu (Euroopa Liidu Põhjadimensiooni suundi arvestades) ja Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukoguga. Ühiste eesmärkide ja tegevusvaldkondade arutamisel on olulised koostööpartnerite struktuuriüksuste kohtumised, kuhu vajaduse korral tuleb kaasata ka sinna otseselt mittekuuluvaid liikmesriikide esindajaid, näiteks eksperte.

Vähem, aga paremini

Balti koostöö reformi käigus tehti aastail 2003–2004 Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu tegevuses rohkesti muudatusi. Assamblee puhul tooksin neist välja järgmised:

- rakendunud on aastane eesistumisperiood, assamblee istungjärgud toimuvad endise kahe korra asemel üks kord aastas, igal aastal peetakse ühisistung Balti Ministrite Nõukoguga, alaliste komiteede kohtumiste arvu on vähendatud kahelt korralt poolaastas kolmele korrale aastas (Balti Assamblee sekretariaadi infoleht 2003);
- vähenenud on delegatsioonide liikmete (algse 20 liikme asemel nimetavad riikide parlamendid delegatsioonidesse 12 kuni 20 liiget) ja alaliste komisjonide arv (kuuelt viiele), presiidiumi vastutusalasse on antud assamblee esindamine koostöös teiste

rahvusvaheliste ja regionaalsete organisatsioonidega (eelnevalt kuulusid need presiidiumi ülesanded assamblee julgeoleku- ja välisasjade komisjoni pädevusse) ning parteirühmadele on pandud kohustus valida esimees ja aseesimees (Baltic Assembly Statutes, 2004 art 2, art 17 lg 1, art 28 lg 2).

Balti Ministrite Nõukogu tegevuses ning Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu koostöös on järgmised olulised muudatused:

- tunduvalt on vähenenud Balti Ministrite Nõukogu raames tegutsevate komiteede arv, nende tegevusvaldkonnad kattuvad suurel määral assamblee raames tegutsevate komisjonide omadega (Eesti, Läti ja Leedu koostöö, http://www.vm.ee/est/kat_50/437.html);
- koostöövormide täpsustamise tulemusena teevad Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu koostööd kolmel tasandil: Balti Nõukogus, vanemametnike komiteedes ja assamblee komisjonides ning Balti Assamblee sekretariaadis ja Balti Ministrite Nõukogu sekretariaadis (Balti Ministrite Nõukogu põhikiri 2003, art 9);
- täpsustunud on Balti Nõukogu (kord aastas toimuv Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu ühine koosolek) tegevus, hõlmates nüüd Balti Assamblee istungit, Balti Assamblee presiidiumi ja Balti Ministrite Nõukogu koostöönõukogu (ehk liikmesriikide välisministrite) kohtumist ning Balti Ministrite Nõukogu koostöönõukogu kohtumist. Nõukogu raames peetavil istungeil kiidetakse heaks Balti koostöö prioriteedid järgnevas aastaks ning Balti Ministrite Nõukogu koostöönõukogu esimees annab ülevaate riikide koostöö kohta eelneval aastal, assamblees vastu võetud resolutsioonidega seotud tegevuse kohta kõnealusel aastal ning edasiste koostööplaanide kohta (Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi kokkulepe parlamentaarsest ja valitsustevahelisest koostööst muutmise protokoll 2003, art 3).

Eeltoodud (ja nendega kaasnenud, kuid käesolevas artiklis välja toomata) muudatused on aidanud assamblee ja Balti riikide koostööd tõhustada ning majanduslikku ja inimkapitali paremini kasutada.

Reformid tõhustavad koostööd

Assamblee delegatsioonide liikmete arvu vähendamine leevendab probleemi, et parlamentides ei jätku delegatsioonidesse nimetamiseks aktiivseid kvalifitseeritud liikmeid. Parema sideme assamblee ja liikmesriikide parlamentide vahel tagaks liikmete nimetamine riigi parlamendi komisjonide järgi.

Presiidiumi tegevus- ja vastutusala laiendamine välisküsimustega on aidanud luua paremaid kontakte Põhjamaade Nõukogu presiidiumi ja Balti Ministrite Nõukoguga. Head kontaktid aitavad omakorda koordineerida liikmesriikide välispoliitilist tegevust. Presiidiumi tegevusvaldkondade laiendamine hoiab muu hulgas assambleed kursis maailmas (eelkõige Euroopas) toimuvaga ning võimaldab ka rahvusvahelises poliitikas rohkem kaasa rääkida.

Peale eeltoodud muudatuste komisjonide tegevusvaldkondades pean vajalikuks, et komisjone juhiks valitsuskoalitsiooni liikmed. See tagaks ühelt poolt komisjonide tegevuse aktuaalsuse ning teiselt poolt assamblee ja riikide parlamentide parema koostöö (olulised teemad assamblees jõuaksid kiiremini parlamentidesse ning neile oleks seal ka parem vastukaja). Oluline on Balti Assamblee komisjonide koostöö Balti riikide parlamentide, Balti Ministrite Nõukogu, Põhjamaade Nõukogu ja Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukogu struktuuriüksustega.

Kaaluda võiks ka inglise keele kasutuselevõttu assamblees. See parandaks suhtlemist teiste rahvusvahelistest organisatsioonidest koostööpartneritega (sh Balti Ministrite Nõukoguga).

Assamblee sekretariaadi kui koostööd teenindava ning administreeriva üksuse puhul on tähtis järjepidev koostöö Balti Ministrite Nõukogu, Põhjamaade Nõukogu ja Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukogu sekretariaatidega. Parteirühmade tegevusele võiks seada kindlad eesmärgid, et nad esitaksid assamblee edendamiseks rohkem ettepanekuid.

Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu tegevuse täpsustamisel ning koostöö puhul toimivate struktuuride (vormide) ja nende ülesannete ning pädevuse paikapanemisel on Balti koostöö reformimise käigus tehtud ära väga suur töö. Kindlasti peaks lähiajal tehtud muudatustele järgnema järjepidev ühistegevuse eesmärkide ja prioriteetide kindlaksmääramine ning nende järgimine. Balti Assamblee ja Balti Ministrite Nõukogu koostööd aitaks tõhustada ka näiteks nõukogu liikmete tihedam seotus assamblee plenaaristungiga. Sarnaselt Põhjamaade Nõukogu plenaaristungiga võiks Balti riikide valitsuste ja Balti Ministrite Nõukogu liikmeile anda Balti Assambleele ettepanekute tegemise õiguse ning käsitleda plenaaristungit assamblee ja nõukogu ametliku koostöövormina, milleks praegu on Balti Nõukogu.

Abivajajast võrdseks partneriks

Balti riikide koostöö Põhjamaade Nõukoguga muutub aasta-aastalt tugevamaks. Samas on selle koostöö iseloom Eesti, Läti ja Leedu ühinemise järel Euroopa Liidu ja NATO-ga muutunud. Kolmest Balti riigist, keda Põhjamaad mõni aasta tagasi nägid abivajajatena, on nüüdseks saanud Põhjala riikidele võrdsed partnerid.

Balti Assamblee ja Põhjamaade Nõukogu koostöö tulevikku võiks näha kolmes aspektis: esiteks regiooni (ja liikmesriikide) ühishuvide kaitsmises piirkonna arengu nimel, teiseks regiooni (ja liikmesriikide) ühishuvide kaitsmises Euroopa Liidus ja NATO-s ning mõnes muus rahvusvahelises organisatsioonis, kolmandaks Balti Assamblee võimaluses õppida Põhjamaade koostöökogemustest (nii liikmesriikide vahelistest kui ka Euroopa Liidu raames läbi viidud ühistegevuse kogemustest). Praktilistest tegevustest soodustaksid ühistegevust tihenev koostöö assamblee ja Põhjamaade Nõukogu struktuuriüksuste vahel (millele assamblee uuenenud struktuur ja täpsustatud tegevus igati kaasa aitavad) ning näiteks eri valdkondade ühisseminarid ja konverentsid.

Assambleele on tähtis ka koostöö jätkumine Beneluxi Parlamentidevahelise Konsultatiivnõukoguga. Esimesele kohale tõstaksin siinkohal väikeriikide (ja nendest riikidest

koosnevate regioonide) ühishuvide kaitsmise suuremates rahvusvahelistes organisatsioonides. Loomulikult on Balti riikide parlamentidele eeskujuks Beneluxi parlamendid: nii Belgia, Hollandi ja Luksemburgi omavaheline koostöö kui ka nende koostöö Euroopa Liidu raames. Koostööd aitaks tõhustada ühiste tegevussuundade kindlaksmääramine, reaalsete tegevustena toetaksid seda koostööprioriteetide määramine ning ühisseminaride ja –konverentside korraldamine huvipakkuvatel teemadel.

Edaspidi võiks Balti Assamblee üks rolle olla liikmesriikide ühishuvide rõhutamine ja koondamine. Ühelt poolt selleks, et kooskõlastada oma huvide kaitse ja viia riikide soovid üheskoos edasi nii rahvusvaheliste organisatsioonide kui ka suurriikideni. Teiselt poolt selleks, et juhtida üheskoos tähelepanu Eesti, Läti ja Leedu spetsiifilistele probleemidele. Assamblee kaudu avaneb liikmesriikidel võimalus jõuda ühiselt ning eeldatavasti ka efektiivsemalt teiste väikeriikide regionaalsete organisatsioonideni, et nendega koos muuta oma hääl rahvusvahelisel tasandil arvestatavaks ning kaitsta piirkonna ühishuve.

Järgnevalt pakutavates assamblee võimalikes funktsioonides peegeldub ka selle parlamentidevahelise organisatsiooni tähtsus lähitulevikus.

Eeskujuks uutele osalejatele

Kui loomise algusaastail kandis assamblee rahvusvahelises poliitilises süsteemis osalejate värbaja funktsiooni eelkõige organisatsiooni liikmesriikide jaoks, siis nüüd, kui Balti riigid on Euroopa Liidu ja NATO liikmed, saab käsitletav funktsioon assamblee jaoks teise, kaudsema sisu. Nimelt võiks kolme Balti riigi koostöö assamblee raames (nt eluvaldkondade demokraatlik ülesehitamine, Euroopa Liidu õigusaktide harmoneerimine liikmesriikide õigusaktidega, edukas militaarkoostöö) olla eeskujuks Euroopa Liitu ja NATO-sse pürgivatele riikidele. Sellisel juhul saaks rääkida assamblee kaudsest rollist uute osalejate värbamisel rahvusvahelisse süsteemi.

Nii-öelda eeskuju andvase rolli võib kaugemas tulevikus teiste maailmaorganisatsioonide tehtava regionaalse koostöö jaoks kanda ka Balti- ja Põhjamaade ning Beneluxi riikide omavahelise koostöö. Balti riikide, Põhjamaade ja Beneluxi riikide tihe koostöö võib tõsta tähtsamale positsioonile ka Balti Assamblee kui sotsialiseerumisprotsessi soodustaja funktsiooni. Nimelt on assamblee mõlemad koostööpartnerid – Põhjamaade Nõukogu ja Beneluxi Parlamentidevaheline Konsultatiivnõukogu – hea näide maailmas, kus formaalsete ja informaalsete kontaktide segu on soodustanud riikide sotsialiseerumist ning süvendanud integratsiooni väga paljudes ühiskonna valdkondades. Koostöö selliste sügavalt integreerunud riikidega avaldab kindlasti mõju ka kolme Balti riigi omavahelise koostöö, Balti- ja Põhjamaade omavahelise koostöö ning Euroopa Liidu seisukohalt.

Assamblee tähtsaimaid funktsioone lähiajal on jätkuvalt info omamine ja edastamine, et kaitsta ühishuve ja koordineerida tegevust konkreetsetes valdkondades. Koostööfoorumitel Põhjamaade ja Beneluxi riikidega on järjest suurem tähtsus ühiste seisukohtade formuleerimisel ja info saamisel: kuidas on üks või teine valdkond näiteks Euroopa Liidu siseselt Põhjamaades või Beneluxi riikides korraldatud. Sellele lisandub eespool mainitud Balti Assamblee eeskuju andev funktsioon, mis seisneb Euroopa Liidu ja NATO liikmeks

pürgivate riikide informeerimises oma hiljutistest koostöökogemusest sarnastes situatsioonides.

Rahvusvaheline olukord muutub pidevalt. Balti Assambleele on äärmiselt tähtis muudatustega kaasas käia. Teisisõnu, uude arenguetappi jõudes tuleb muutuvast olukorras edukalt tegutseda. Seetõttu võib öelda, et assamblee tegevus ja vorm (aga ka kogu Balti koostöö) sõltuvad edaspidi ennekõike muudatustest rahvusvahelises elus ning nendest tingitud Eesti, Läti ja Leedu riigi seisundist ja välispoliitilistest eesmärkidest.

Kasutatud kirjandus

Ainso, H., Klaas, U., Made, V., Toomla, R. (1995). Rahvusvahelised organisatsioonid. Tallinn: ÜRO Arenguprogramm Eestis.

Archer, C. (1995). International Organizations. London, New York: Routledge.

Balti Assamblee. – <http://www.baltasam.org>.

Balti Assamblee sekretariaadi infoleht (2003). Tallinn.

Balti Assamblee 1991–2001. Baltijas Asambleja 1991–2001. Baltijos Asambleja 1991–2001 (2001). Tallinn: Presidium of the Baltic Assembly.

Baltic Assembly Statutes (2004). – <http://www.baltasam.org/documents/23/doc9.htm>.

Balti Ministrite Nõukogu põhikiri (2003). – http://web-static.vm.ee/static/failid/304/BMN_pohikiri_2003.pdf.

Eesti, Läti ja Leedu koostöö. Eesti Vabariigi Välisministeerium. – http://www.vm.ee/est/kat_50/437.html.

Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi kokkulepe parlamentaarsest ja valitsustevahelisest koostööst muutmise protokoll (2003).

Hallik, K. (2003). Balti riikide parlamentide vaheline koostöö. Ühistegevuse areng, võrdlus Põhjamaade mudeliga ning tulevikuvõimalused. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool.

Russett, B. M. (1967). International Regions and the International System: A Study in Political Ecology. Chicago: Rand–McNally.